

Scholenstichting: meer vrijheid, subsidiariteit de oplossing, tegen systeemsturing

De NKSr heeft in haar brief aan de minister gepleit voor twee punten die de basis vormen voor een nieuwe balans in het onderwijs: (a) stel het stelsel open voor andere onderwijsrichtingen en (b) laat de inrichting van het onderwijs vooral aan deskundigen over, met name de leraren. Waar het om gaat, is dat er een vrije gemeenschap ontstaat die zichzelf opbouwt, van onderop. Goede kwalitatieve en relationele processen zoals onderwijs zijn gestoeld op zulke verhoudingen. Ze worden 'subsidiar' genoemd: hiërarchisch gezag dat ieder lager gezag ondersteunt om zijn eigen doelen te bereiken. Mensen worden een goed mens en burger dankzij gemeenschappen die zo werken. Subsidiariteit gaat dus niet over beheersing, controle. Zo kijkt de Nederlandse Katholieke Schoolraad (NKSr) tegen onderwijsvrijheid aan.

De NKSr veroordeelt het Systeemdenken van overheid als eenzijdig.

Principieel moet de ruimte van mensen geëerbiedigd worden, ook als het misgaat, denk aan de ondergang van Amaranthis. Dergelijke affaires zijn een teken van de tijd en een aansporing om de verkeerde prikkels in 'het systeem' op te sporen. Ze zijn niet een uitnodiging om nog meer te gaan beheersen en controleren. Onderwijs is te veel 'systeem' geworden. De NKSr roept op het debat over de vrijheid van onderwijs vooral in dit licht te plaatsen. De onderwijs- en bedrijfsprocessen van de instellingen worden steeds meer afgestemd op de normen die de Inspectie van het Onderwijs in een daarvoor geldend toetsingskader zelf vaststelt. Begrijpelijk, het systeem heeft dit nodig. Die huidige normering door regelgeving van de overheid bepaald, is uniformering en gaat veel verder en is haast een autonoom proces. Zo heeft de inspectie ook een programma opgezet dat de 'sociale opbrengsten' van de school moet gaan normeren, dat de veelzeggende naam 'sociale cohesie' draagt.

Bevrijding

Om het onderwijsstelsel te bevrijden van verkeerde mechanieken doet de NKSr twee voorstellen, mede aan de hand van het advies *Artikel 23 Grondwet in maatschappelijk perspectief* uit 2012 en afkomstig van de Onderwijsraad.

1. Richting

De NKSr is voorstander van een herinterpretatie van het begrip onderwijsrichting. De grondwetgever kan het begrip opnieuw en ruimer interpreteren. Daarbij kan gedacht worden aan een pedagogisch onderwijsconcept dat door een groep ouders en anderen gezamenlijk wordt voorgestaan. Denk aan een pedagogisch opvoedingsideaal, een concept met voldoende samenhang waar de koers van de school betrekking op heeft en waarborgen biedt voor haar kwaliteit en continuïteit. Het is aan de initiatiefnemers, het particulier initiatief, om te beoordelen of hun stroming als een richting kan worden gekwalificeerd. Deze zelfbeoordeling moet wel verbonden zijn met enkele 'uitwendige', niet-inhoudelijke criteria. Door de overheid moet marginaal getoetst worden of er sprake is van een 'serieuze' richting. Gedacht moet worden aan: voldoende steun van ouders, voldoen aan geldende juridische voorwaarden. Uiteraard mag de stichtingsdrempel niet te hoog zijn. Dit standpunt van de NKSr, dat enigszins overeenkomt met het 'open-richtingsbegrip' dat de Onderwijsraad voorstelt, vloeit voort uit het belang dat zij hechten aan vrije (school)gemeenschappen die zichzelf opbouwen door goede subsidiaire verhoudingen te ontwikkelen. De NKSr is voor een ruimer richtingsbegrip, niet voor het afschaffen van het richtingsbegrip. Geen onderwijsvrijheid namelijk zonder richting.

2. *Inrichting*

In zijn advies bepleit de Onderwijsraad dat de wettelijke deugdelijkheideisen ‘in zekere mate versmelten’ met kwaliteitseisen uit het toezichtkader van de Inspectie. De NKSR is daar geen voorstander van. De NKSR waarschuwt voor onderwijs dat te veel een systeem wordt. De versterking van deze beweging, waar dit voostel van de Onderwijsraad op neerkomt, betekent een uiterst problematische vervaging en inperking van onderwijsvrijheid, terwijl de inrichting van een school juist een zaak van deskundigen zou moeten zijn, met name dat van de leraren.